

PELAKSANAAN KBAT DALAM PENTAKSIRAN FORMATIF BAGI SLOT TUNJANG KOMUNIKASI BAHASA MALAYSIA: KAJIAN KES

Implementation of Kbat Communication in Bahasa Malaysia: Case Study of Formative Assessment Practices

Suzana Abd Mutalib¹ & Mohammad Zeeree Kanreng²
Jabatan Prasekolah¹, Jabatan Bahasa² Institut Pendidikan Guru,
Kampus Sultan Abdul Halim 08000, Sungai Petani, Kedah
suzana@ipsah.edu.my¹, zeeree@ipsah.edu.my²

ABSTRAK

Penggunaan aras dalam amalan pentaksiran formatif merupakan salah satu cara paling berkesan untuk melatih kemahiran berfikir dalam kalangan murid-murid. Hal ini kerana pentaksiran formatif berlaku setiap hari semasa proses pengajaran dan pembelajaran berlangsung, membolehkan guru melatih murid ke arah kemahiran berfikir aras tinggi. Kajian ini melaporkan dapatan satu kajian kualitatif yang dijalankan untuk mengenal pasti penggunaan kemahiran berfikir aras tinggi dalam latihan, tugas dan aktiviti pentaksiran formatif di dalam bilik darjah prasekolah. Dapatan kajian menunjukkan guru prasekolah melaksanakan latihan, tugas, dan aktiviti meliputi pelbagai aras kemahiran berfikir. Pelaksanaan pelbagai aras kemahiran berfikir dalam latihan, tugas dan aktiviti pentaksiran formatif memberi pendedahan kepada murid-murid prasekolah kepada pemikiran aras tinggi. Pelaksanaan kemahiran berfikir aras tinggi dalam amalan pentaksiran formatif berupaya memberikan pendedahan kepada murid-murid dari peringkat awal persekolahan lagi. Selain itu, pelaksanaan kemahiran berfikir aras tinggi mampu melatih murid-murid prasekolah ke arah berfikiran kritis dan kreatif.

Kata kunci: pentaksiran formatif, kemahiran berfikir aras tinggi, aktiviti pengajaran dan pembelajaran bilik darjah prasekolah, Tunjang Komunikasi Bahasa Malaysia

ABSTRACT

The use of different levels in formative assessment is an effective way to train pupils in thinking skills. Formative assessment occurs daily during the process of teaching and learning, enabling teachers to train pupils to develop higher order thinking skills. This paper reports the result of a qualitative study to identify the use of higher order thinking skills in exercises, tasks and formative assessment activities in a preschool classroom. The result of the study indicates that

preschool teachers implemented exercises, tasks and activities which required multiple level thinking skills. The use of multiple level thinking skills in exercises, tasks and formative assessment activities provide preschool pupils with exposure to higher order thinking which is capable of training them towards creative and critical thinking.

Keywords: formative assessment, higher order thinking skills, teaching and learning activities, Bahasa Malaysia Communicative

PENGENALAN

Pendidikan prasekolah merupakan satu program yang menyediakan pengalaman pembelajaran secara formal kepada kanak-kanak. Pengalaman pembelajaran tersebut termasuklah memberikan pengetahuan, kemahiran, pengaturan tingkah laku, dan sosioemosi. Pengalaman pembelajaran yang diberikan adalah bermatlamat untuk menyuburkan potensi kanak-kanak dalam semua aspek perkembangan, menguasai kemahiran asas dan memupuk sikap positif sebagai persediaan masuk ke sekolah rendah. Walau bagaimanapun, murid prasekolah juga perlu diberi pendedahan supaya mereka mempunyai semangat ingin tahu, supaya mereka menanam sikap ingin terus belajar untuk mendapatkan pengetahuan sepanjang hayat, dan menghubungkan pengetahuan untuk mewujudkan pengetahuan baharu sebagaimana menurut Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2035 (KPM, 2012). Hal ini bertujuan memberi pendedahan awal kepada kanak-kanak supaya mereka berpengetahuan serta mempunyai kemahiran berfikir aras tinggi untuk menghadapi cabaran globalisasi sebagaimana yang digariskan dalam Falsafah Pendidikan Kebangsaan (KPM, 2010; Suzana 2015; Suzana & Rajmah 2016, 2017).

Selaras dengan hasrat Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) untuk melahirkan modal insan yang cerdas, kreatif, dan inovatif bagi memenuhi cabaran abad ke-21, pendedahan kepada kemahiran berfikir aras tinggi kepada murid-murid sekolah perlu dimulakan sejak dari awal terutama pada peringkat prasekolah (KPM, 2010; Brassad & Boehm, 2012; Suzana, 2015). Pendedahan kepada kemahiran berfikir aras tinggi boleh dilaksanakan melalui amalan pentaksiran formatif (KPM, 2010; Brassad & Boehm, 2012; Suzana, 2015; Suzana & Rajmah 2016, 2017). Hal ini juga kerana pentaksiran formatif diintegrasikan dalam proses pengajaran dan pembelajaran dijalankan secara berterusan dan bersistematik. Unsur kemahiran berfikir aras tinggi diserap dalam aktiviti, soalan tugas, latihan serta projek pentaksiran formatif. Keperluan kanak-kanak dari aspek pengetahuan, kemahiran, pengaturan tingkah laku, dan sosioemosi juga dilaksanakan melalui aktiviti pentaksiran formatif yang dijalankan secara individu mahupun berkumpulan.

Walaupun bagaimanapun, bahagian yang utama dan sukar ialah untuk membina aktiviti, soalan tugas dan latihan pada aras tinggi. Hal ini kerana, peringkat membina aktiviti pentaksiran

formatif pada aras tinggi memerlukan ketelitian supaya item yang dibina benar-benar menguji perkara yang hendak diuji dan dapat merefleks kemahiran berfikir murid-murid (Mohd Hazim, 2003). Guru mesti mempunyai kebolehan mentafsir KBAT dalam kurikulum dan menterjemahkannya kepada bentuk aktiviti pentaksiran seperti soal jawab secara lisan, soalan latihan dan soalan tugas perlu dirancang awal (Black & Wiliam, 1998a, 1998b; Fisher & Frey, 2009; Frey & Fisher, 2010) supaya ia meliputi pemikiran aras tinggi. Begitu juga, semua aktiviti pentaksiran formatif di prasekolah juga haruslah sesuai dan mengikut kehendak Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran (DSKP) (KPM, 2016b). Pembinaan instrumen pentaksiran juga perlu akur kepada aras pembelajaran yang telah ditentukan untuk dicapai iaitu aras domain kognitif, afektif, psikomotor dan kemahiran bahasa. Begitu juga pembinaan instrumen pentaksiran formatif di prasekolah juga perlu berdasarkan tema, fokus pembelajaran, standard kandungan, standard pembelajaran, tunjang pembelajaran dan tahap kebolehan sedia ada murid.

Aras aktiviti, aras soalan dan tugas pentaksiran formatif juga perlu akur kepada aras pembelajaran yang telah ditentukan untuk dicapai. Merujuk kepada aras domain kognitif, afektif dan psikomotor yang dikemukakan oleh Bloom (1956) telah mengalami semakan semula dan dimurnikan oleh Anderson dan Krathwohl, dengan memasukkan elemen perlakuan melakukan atau menghasilkan yang melibatkan proses kognitif, afektif, dan psikomotor (Bloom & Krathwohl, 1984; Krathwohl, 2002; Anderson & Krathwohl, 2001; Frey & Fisher 2011). Domain kognitif mengukur kemahiran intelektual, domain afektif mengukur kemahiran generik dan domain psikomotor mengukur kemahiran motor kasar dan halus secara praktikal dan teknikal. Mengikut hirarki kognitif, aras kognitif yang pertama ialah mengingat iaitu kebolehan untuk mengingat semula atau mengenalpasti perkara spesifik yang telah dipelajari. Aras kedua ialah memahami iaitu kebolehan yang melibatkan penggunaan pengetahuan tanpa mengubah kepada situasi baharu seperti menyatakan sesuatu konsep yang diketahui dengan menggunakan perkataan atau simbol. Aras kognitif ketiga ialah mengaplikasi iaitu kebolehan menggunakan pengetahuan untuk memberikan penjelasan bagi suatu situasi baru atau menyelesaikan masalah baru. Menganalisis adalah aras keempat iaitu kebolehan mencerakinkan sesuatu maklumat kepada pecahannya atau bahagian-bahagian. Menganalisis membolehkan idea-idea disusun dan dikaitkan dengan jelas. Aras kelima ialah menilai iaitu kebolehan membuktikan, menilai, mengesah, mengkritik merumus atau memberi pendapat. Aras kognitif teratas ialah mencipta iaitu menguji kebolehan merancang, mereka, menciptamenghasilkan sesuatu yang kreatif dan menggabungkan pelbagai unsur.

Domain afektif sebagaimana yang dikemukakan oleh Krathwohl, Bloom dan Masia (1964) bermula dengan aras kesedaran, iaitu mengetahui tentang nilai dan perlakuan yang baik. Aras kedua iaitu penerimaan seperti menerima rangsangan ataupun menerima nilai dan perlakuan yang baik. Ini diikuti aras memberi maklum balas atau tindak balas terhadap ransangan seperti melibatkan diri secara aktif dalam aktiviti dibilik darjah. Aras keempat dalam domain afektif ialah

menghargai seperti sukarela menunjukkan penghargaan. Aras kelima ialah mengorganisasi dan membentuk konseptual sesuatu nilai dan perlakuan ataupun membentuk sistem nilai. Manakala aras tertinggi ialah menghargai nilai iaitu membentuk ciri-ciri nilai dan perlakuan dalam diri, mencontohi serta menghayatinya.

Domain psikomotor berdasarkan pandangan yang dikemukakan oleh Dave (1975) bermula dengan aras peniruan iaitu mengikuti dan meniru kemahiran yang telah diajar, diikuti aras manipulasi iaitu menguasai kemahiran yang telah diajar, aras ketepatan iaitu menguasai dengan tepat kemahiran yang telah dipelajari, aras artikulasi yang ditunjukkan dengan cara menghayati kemahiran dan boleh melatih orang lain menguasai kemahiran tersebut, dan aras naturalisasi iaitu membentuk gerakan secara semulajadi sehingga mampu membentuk kemahiran-kemahiran baharu setelah berjaya menguasai kemahiran yang lama.

Penelitian mengenai beberapa kajian dan penulisan awal seperti kajian Ghazali (1998) berkaitan kemahiran guru dalam aspek KBAT mendapati guru menghadapi masalah mengaplikasi aspek KBAT dalam soalan yang digunakan dalam proses pengajaran mereka. Phillips (1997) pula menyimpulkan bahawa guru tiada kemahiran mengajar kemahiran KBAT menyebabkan kurangnya penekanan kepada pengajaran dan pembelajaran berasaskan KBAT. Kajian Habsah (2006) terhadap guru yang mengajar subjek Bahasa Inggeris, mendapati mereka tidak menerima apa-apa latihan berkaitan penyoalan terutama penyoalan KBAT, menyebabkan guru tidak dapat membantu pelajar meningkatkan pemikiran mereka dengan berkesan. Apa yang berlaku amatlah berbeza dengan kehendak pembina kurikulum, yang beranggapan bahawa guru akan melaksanakan proses pengajaran dan pembelajaran menjurus seperti yang termaktub dalam kurikulum berkaitan KBAT (KPM, 2010). Walau bagaimanapun di dalam situasi sebenar guru hanya memberi tumpuan supaya pelajar boleh menjawab soalan peperiksaan pada aras rendah sahaja (Ghazali, 1997; Habsah, 2006).

Kajian Zamri dan Nor Razah (2011) mendapati bahawa guru-guru di sekolah menengah dan di sekolah rendah masih menghadapi cabaran besar terutama untuk membentuk soalan bagi mengukur pemikiran aras tinggi. Masalah ini berlaku kerana guru kurang berkemahiran untuk membina item bagi menguji pemikiran aras tinggi seperti sintesis, analisis, dan penilaian. Kajian yang dijalankan oleh Zamri dan Nor Razah (2011) mengenai kepentingan mengaplikasi KBAT dalam soalan tugas dan soalan binaan guru pula didapati dapat memberi ransangan supaya pelajar berfikir dan memberikan jawapan yang berkualiti. Walau bagaimanapun, kajian mereka mendapati soalan kefahaman subjek Bahasa Melayu yang dibina hanya menjawab objektif pembelajaran pada tahap rendah.

Kajian kes terhadap penggunaan aras soalan dalam subjek Geografi sekolah menengah yang dijalankan oleh Suzana dan Jamil (2012b) mendapati soalan latihan dan tugas menepati kehendak kurikulum namun soalan aras tinggi dibina pada jumlah yang kurang berbanding soalan aras rendah dan sederhana. Dapatan kajian Suzana dan Jamil (2012a) terhadap subjek Bahasa Melayu turut mendapati keadaan yang sama, di mana soalan KBAT agak kurang diutarakan guru menyebabkan proses pengajaran dan pembelajaran tidak membantu meningkatkan pemikiran murid. Soalan aras tinggi hadir dalam bentuk latihan dan tugas, manakala soalan aras rendah lebih tertumpu pada soalan lisan. Kajian yang dijalankan oleh S. Supramani (2006) terhadap lima orang guru Bahasa Melayu di Sekolah Kebangsaan di Bangsar mendapati guru kerap mengemukakan soalan aras rendah yang tidak langsung mencabar pemikiran murid-murid untuk mengemukakan pendapat, membuat keputusan, menyelesaikan masalah dan menjana idea-idea baharu. Dapatan-dapatan kajian Suzana dan Jamil (2012b) dan S. Supramani (2006) menyokong kajian oleh Brookhart (2007) yang mendapati penggunaan soalan aras rendah dan sederhana lebih mendominasi corak soalan lisan, tugas, dan latihan dalam kelas. Soalan aras tinggi hadir dalam bentuk latihan dan tugas, manakala soalan aras rendah lebih tertumpu pada soalan lisan.

Black dan William (1998a) menegaskan bagi memastikan murid berkualiti, pentaksiran formatif yang dijalankan haruslah mempunyai kualiti dari aspek soalan tugas, latihan, dan kerja rumah. Pentaksiran formatif yang berkualiti haruslah dikaitkan dengan hasil pembelajaran yang hendak dicapai. Murid prasekolah yang berkualiti juga bakal meneruskan pendidikan mereka hingga ke peringkat universiti kelak. Namun, kajian yang dijalankan terhadap keupayaan pelajar universiti mendapati bahawa mereka masih belum menguasai kemahiran berfikir aras tinggi. Kajian Yee, Jailani, Razali, Mimi Mohaffyza, Widad, dan Tee (2013) terhadap pelajar fakulti kejuruteraan mendapati kelemahan menghasilkan tugas pembelajaran adalah berpunca daripada kurangnya latihan yang bersesuaian dan dapat membantu perkembangan keupayaan berfikir aras tinggi. Kelemahan dalam keupayaan berfikir aras tinggi menyebabkan pelajar kurang mampu berfikir dari aspek kognitif dan metakognitif secara berkesan (Yee et. al., 2013).

OBJEKTIF DAN TUJUAN KAJIAN

Tujuan kajian ialah untuk menyiasat bagaimana kemahiran berfikir aras tinggi dilaksanakan dalam aktiviti pentaksiran formatif di bilik darjah prasekolah. Bagi memenuhi tujuan kajian, maka objektif kajian dibentuk supaya dapat melihat aras aktiviti pentaksiran formatif dalam proses pengajaran dan pembelajaran prasekolah. Kajian bertujuan untuk melihat sama ada aktiviti aktiviti pentaksiran formatif yang dijalankan oleh guru di dalam bilik darjah dibentuk dalam dalam aras yang berbeza untuk mengembangkan kebolehan murid untuk berfikir pada aras tinggi. Bagi tujuan ini, persoalan kajian yang digubal ialah bagaimanakah kemahiran berfikir aras tinggi diserap dalam aktiviti pentaksiran formatif yang dijalankan dalam bilik darjah prasekolah?

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dan dijalankan secara kaedah kajian kes. Ia dipilih berdasarkan kepada keinginan untuk memahami fenomena (Yin, 2003) pelaksanaan pentaksiran formatif secara lebih mendalam. Kaedah kajian kes yang digunakan adalah bertepatan dengan tujuan kajian serta membolehkan pengkaji memperoleh maklumat secara terus dari peserta kajian. Untuk membantu proses menginterpretasi kompleksiti pentaksiran formatif dalam proses pengajaran dan pembelajaran dan menjadikan fenomena kajian lebih bermakna maka kajian lapangan melalui pemerhatian telah dilaksanakan. Pemilihan peserta adalah menggunakan *purposive sampling*. Ini adalah berasaskan kepada pendapat yang dikemukakan oleh Merriam (2009) bahawa *purposive sampling* memberi peluang yang terbaik dalam situasi di mana penyelidik mempunyai keperluan untuk meneroka, mengetahui dan memahami sesuatu fenomena. Purposive sampling juga meningkatkan kredibiliti dapatan kajian (Patton, 2002) kerana responden yang dipilih menjadi peserta kajian adalah dari kalangan mereka yang benar-benar berkaitan dengan fenomena yang dikaji.

Data dianalisis dilakukan dalam dua peringkat iaitu semasa kajian lapangan dan analisis kandungan selepas selesai kajian lapangan. Semasa peringkat menganalisis kandungan, tema dan kategori yang muncul ditanda dengan menggunakan pen berwarna merah. Kekekapan yang muncul bagi tema dan kategori dikira dan direkodkan dalam borang tema dan kategori. Proses merekod ini dilakukan secara manual dengan mengaplikasi teknik gundalan. Penyiasatan terhadap kekekapan tema, kategori serta pola strategi yang diamalkan oleh peserta kajian akan lebih mudah berdasarkan teknik gundalan ini (Abd. Murad, 2003). Data dari borang tema dan kategori dipindahkan ke dalam borang matrik. Selain itu maklumat tema dan kategori daripada transkrip dipindahkan dalam borang matrik untuk memudahkan penyelidik meneliti semula kandungan transkripsi bagi tujuan membuat kesimpulan analisis. Hasil kesimpulan analisis digunakan untuk membuat pelaporan dapatan kajian.

Berdasarkan proses analisis data yang ketat, dapatan kajian adalah bersifat komprehensif dan holistik. Menurut Othman (2009), walaupun dapatan kajian yang adalah bersifat komprehensif, holistik, dan diskriptif tetapi tidak boleh digeneralisasikan luar dari konteks, peserta, dan tempat kajian ini dijalankan.

DAPATAN KAJIAN

a) Latar Belakang Peserta Kajian

Cikgu Rosie (nama samaran) memulakan kerjaya sebagai guru dalam tahun 1990 dan telah mengharungi dua puluh tahun pengalaman mengajar kelas prasekolah. Beliau terlibat sebagai panel penulis yang membentuk Kurikulum Standard Prasekolah Kebangsaan (KSPK) dalam tahun 2009 dan pengendali projek rintis KSPK (termasuk di prasekolah di mana beliau bertugas) untuk bahagian pentaksiran formatif dan kurikulum. Hasil daripada projek rintis tersebut telah digunakan untuk memurnikan KSPK sebelum digunakan secara rasmi oleh semua prasekolah di seluruh negara pada tahun 2010. Beliau juga terlibat sepenuhnya dalam pembentukan Modul Pentaksiran Perkembangan Murid di Prasekolah.

b) Kemahiran Berfikir Aras Tinggi

Penerapan kemahiran berfikir aras tinggi dilaksanakan dalam satu tempoh yang agak singkat seperti satu slot, sehari, dan seminggu pembelajaran. Dalam proses pengajaran dan pembelajaran satu slot aktiviti pentaksiran formatif yang dijalankan adalah pelbagai dan kemahiran berfikir bermula dari aras rendah hingga ke aras tinggi. Umpamanya dalam proses pengajaran dan pembelajaran dan pentaksiran tunjang Komunikasi Bahasa Melayu, pemeringkatan aras dalam aktiviti satu slot pembelajaran pada hari pertama bagi modul bertema pakaian bermula dari aras yang rendah kepada yang lebih tinggi. Aktiviti dalam slot pertama ialah penyoalan lisan berkaitan isi dan konsep pelajaran (Rajah 1). Guru menunjukkan baju dan murid menyatakan nama baju, mengeja jenis baju dan menyatakan kaum yang memakai baju berkenaan. Proses ini ditunjukkan dalam perbualan dalam di bawah:

Guru: Ini baju apa? (Sambil menunjukkan baju kebaya warna oren)

Murid: Baju Kebaya

Guru: Boleh eja Kebaya? (sambil mengarah murid mengeja "kebaya"),

Murid: 'k e b a y a' (Murid mengeja beramai-ramai lalu menyebut perkataan 'kebaya')

Guru: OK. cikgu ada baju-baju ni (sambil tunjuk beberapa helai baju).

Pernah tak tengok baju macam ni kat rumah?

Murid: Ya. (Murid beri respon beramai ramai tetapi tidak serentak).

Guru: Siapa nak jawab angkat tangan. (Guru berikan arahan kepada murid).

Lepas pakai baju ini mak akan basuh. Lepas basuh sidai. Kenapa nak sidai?

Murid: Basah! (Hanya seorang murid menjawab)

Guru: Bila basah kena sidai. Kenapa kena sidai?

Murid: kering!

Guru: Kalau tak sidai baju tu jadi apa?

Murid: Basah!

Murid: Tak boleh pakai!

Guru meneruskan dengan beberapa siri soalan dan murid kembali menjawab secara beramai-ramai.

*Guru: Ini baju kebaya (sambil menunjukkan baju kebaya). Siapa pakai
baju ini? Lelaki kah perempuan?*

Murid: Perempuan

Guru: Orang apa pakai baju ni?

Murid: Orang melayu.

*Guru: Ini baju apa? (sambil mengambil baju sari dari atas ribanya dan
tunjukkan pada murid-murid)*

Murid: Sari

Guru: Orang apa pakai baju ini?

Murid: Orang India.

Guru: Orang apa pakai baju ni? (Kali ini tunjuk baju kaum lelaki cina)

Murid: Cina

Guru: Kalau dah pakai baju ni, kena buat apa?

Murid: Kena cuci.

Guru: Kenapa nak cuci?

Murid: kotor!

Guru: Boleh pakai baju kotor?

Murid: Tak boleh

*Guru: Mengapa? Siapa tahu mengapa tak boleh pakai baju kotor? siapa
nak pakai baju kotor?*

Murid: Tak mau

Guru: Mengapa

Murid: Busuk

Guru: Lagi? Benda kotor ada apa?

Murid: Kuman

*Guru: Ha, tidak boleh pakai baju kotor, bau busuk, ada kuman nanti boleh
jatuh sakit.*

Rajah 1. Aktiviti soal jawab soal jawab lisan berkaitan isi dan konsep pelajaran

Aktiviti dijalankan secara individu dan kumpulan sehingga murid mencapai standard pembelajaran iaitu menyatakan nama baju, mengeja nama baju, menyatakan jantina yang memakai baju yang ditunjukkan dan menyatakan kaum yang memakai baju berkenaan. Aktiviti bersoal jawab secara lisan antara guru dan murid berjaya membentuk dialog perbualan. Ini terjadi berikutan kekerapan guru mengemukakan soalan dan semua soalan dijawab dengan baik oleh murid melalui bimbingan sehingga murid berfikir serta menaakul untuk mendapat jawapan kepada soalan kaum apa yang memakai pakaian yang ditunjukkan oleh guru. aras soalan bermula dari soalan mudah kepada soalan lebih sukar dan memerlukan murid berfikir sebelum memberi jawapan.

Dalam slot kedua, iaitu tunjang kreativiti dan estetika, aktiviti bermula dengan perbualan antara guru dan murid berkaitan cara melipat dan menyusun baju dalam almari pakaian. Guru menyoal dan murid menaakul sehingga mereka berjaya memberikan jawapan iaitu menyatakan kebaikan melipat dan menyusun baju dengan kemas. Murid memberikan jawapan dengan ayat yang mudah tetapi jelas. Seterusnya aktiviti kedua iaitu murid melipat pelbagai jenis baju dalam kumpulan (Rajah 2). Sebelum memulakan aktiviti kedua, guru menyoal:

Guru: Siapa yang pernah melipat baju?

Murid: Saya! (Murid memberi respon secara beramai-ramai sambil mengangkat tangan).

Guru: Siapa pernah tolong mak lipat baju?

Murid: Saya! (Murid memberi respon secara beramai-ramai sambil mengangkat tangan)

Guru: Senang tak lipat baju?

Senyap seketika, beberapa orang murid memberi respon dengan mengangguk kepala mungkin menandakan mereka merasakan melipat baju adalah proses yang mudah.

Guru: Siapa nak tunjuk cara lipat baju?

Murid: Saya! (Lima orang murid perempuan serentak memberi respon sambil mengangkat tangan).

Guru memanggil salah seorang murid datang ke hadapan kelas dan mengarahkannya untuk menunjukkan kepada murid-murid lain cara melipat baju menggunakan baju yang diberikan.

Guru : Betul tak cara Balkis lipat ni?

Murid: Senyap (tidak memberi respon)

Guru: Balkis lipat dengan cara yang betul. Nampak tak tadi macam mana Balkis lipat?

Murid senyap dan hanya memberi respon dengan mengangguk kepala menandakan mereka bersetuju dengan apa yang disoal oleh guru.

Guru: Siapa nak lipat baju?

Murid berebut-rebut mengangkat tangan untuk terlibat dalam aktiviti melipat baju.

Guru: Ok, semua orang akan melipat, pergi kepada kumpulan masing-masing.

Murid membentuk 5 kumpulan yang terdiri daripada 5 orang ahli bagi setiap kumpulan. Guru kemudian memberikan beberapa helai pakaian kepada setiap kumpulan dan memberikan arahan supaya semua murid melipat baju dalam kumpulan.

Rajah 2. Aktiviti melipat baju

Aktiviti seterusnya adalah dalam tunjang kreativiti dan estetika. Murid membentuk sebuah almari daripada kertas A4 dan menyusun baju-baju dalam almari pakaian tersebut mengikut imaginasi masing-masing. Guru melaksanakan proses pengajaran dan pembelajaran seperti ditunjukkan dalam perbualan di bawah:

Guru: Selalunya bila mak dah lipat baju-baju ni, mak letak di mana?

Murid: Dalam almari.

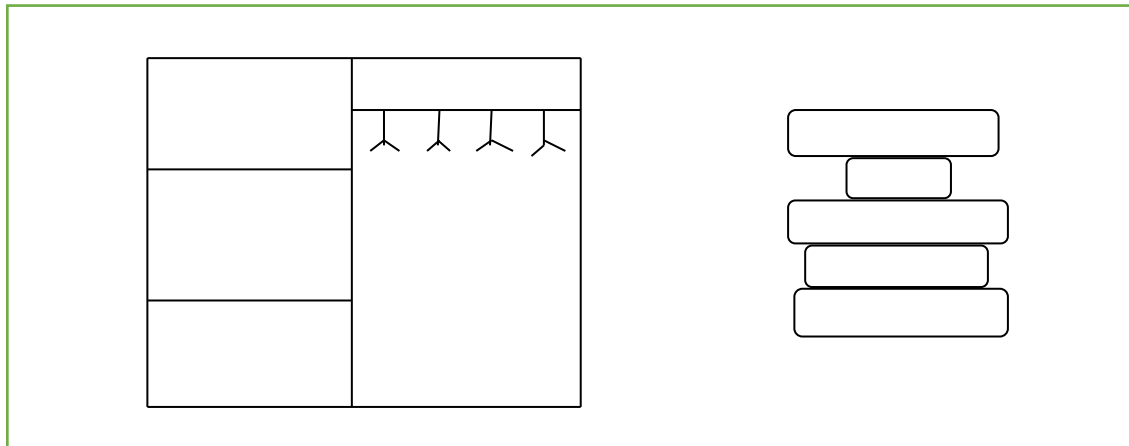
Guru: Contoh almari ni, almari ni tak ada pintu. ok, siap dah ada almari.

(Guru tunjukkan rak dibelah papan putih dan menyusun baju-baju yang telah dilipat dalam aktiviti kumpulan tadi dalam almari)

Siapa boleh lukis almari?

Seorang murid mengangkat tangan dan bangun mengambil pen daripada guru dan melukis gambar sebuah almari bersaiz kecil di papan putih. Guru kemudian mengambil pen dari murid tersebut dan

menjelaskan tujuan berbuat demikian kerana ingin membantu membesarkan saiz almari yang dilukis (Rajah 3). Guru mula melukis gambar almari yang besar di luar lukisan almari pelajar dan sambil menjelaskan "di dalam almari yang cikgu lukis ni terdapat 3 lapis rak baju", "pintu almari cikgu terbuka, adik boleh lihat rak, baju yang digantung, boleh lihat pakaian yang dilipat".

Rajah 3. Almari baju dan susunan kain yang telah dilipat, dilukis oleh guru di papan putih berdasarkan gambaran yang diberikan oleh murid dalam perbincangan kelas.

Guru kemudian menjelaskan lagi bahawa dalam almari terdapat juga tempat untuk menggantung baju. Guru melukis palang tempat gantung baju dalam almari dan empat buah pengantung baju. Kemudian guru mengambil baju-baju yang digunakan dalam aktiviti melipat tadi untuk mendapatkan pendapat murid berkaitan tempat yang sesuai dalam almari untuk menyimpan baju-baju yang berlainan.

Guru: Selain dari rak, ada apa lagi dalam almari ini?

Guru: Baju apa boleh letak sini? (sambil menunjuk kepada palang pengantung baju dalam rajah almari di papan putih).

Murid: Baju T-shirt (hanya seorang murid memberi respon).

Guru: Baju apa lagi boleh masuk sini. Selalu baju T-shirt ni boleh lipat ke?

Murid: Boleh.

Guru: Baju T-shirt boleh lipat, boleh gantung juga. Kain batik boleh letak sini ke?

Murid: Tidak boleh.

Guru: Habis kain batik nak letak mana? Letak sini? (Guru tunjuk rak baju pada gambar almari di papan putih)

Guru menjelaskan bahawa kain batik mestilah dilipat sebelum diletak dalam almari. Guru juga menunjukkan di mana dan bagaimana kain batik lipat boleh diletakkan didalam almari.

Selain daripada itu, guru juga menunjukkan cara bagaimana meletak baju atas rak dalam almari. Guru mengambil beberapa pakaian kecil dan besar yang sudah dilipat dan menyusun semula secara berselang seli antara kecil besar lalu tunjukkan kepada murid. Proses ini ditunjukkan dalam perbualan di bawah:

Guru: Dalam almari nak susun baju macam ni?

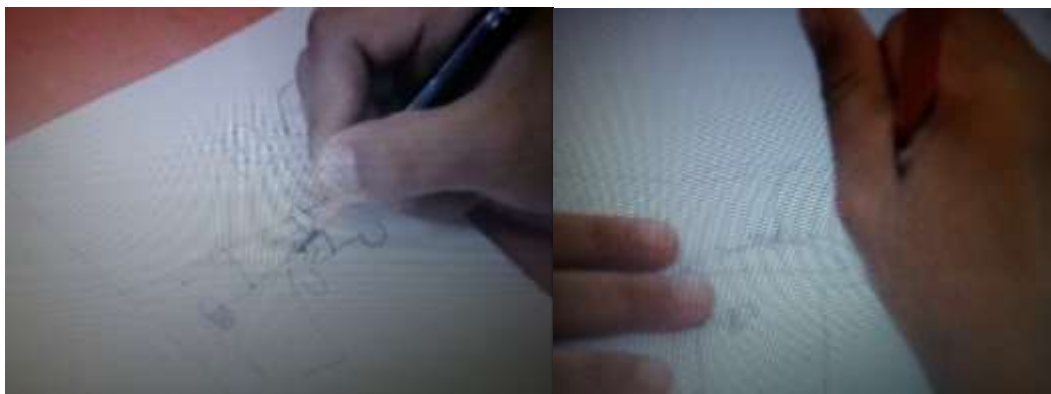
Murid: Tidak.

Guru: Kenapa?

Murid: Tak elok.

Guru: Jadi macam mana nak susu baju dalam almari?

Guru meneruskan proses pengajaran dengan beberapa lagi soalan tambahan kemudian menjelaskan kepada murid bahawa kain di dalam almari boleh disusun ikut jenis. Untuk membolehkan murid memahami penjelasan dengan lebih baik, guru menggunakan gambarajah yang dilukis di atas papan putih. Guru juga menjelaskan menggunakan teknik bersoal jawab dengan murid jenis jenis pakaian yang boleh diletakkan di atas rak atau digantung (Gambar 4). Seterusnya guru memberikan kertas A4 yang telah dipotong kepada dua bahagian kepada setiap orang murid dan memberikan arahan supaya murid melukis almari pakaian mereka sendiri. Semua murid menurut arahan guru dan melukis almari sendiri dengan tekun.

Gambar 4. Murid melukis pakaian yang digantung dalam almari yang mereka fikirkan

PERBINCANGAN DAN RUMUSAN

Pelaksanaan Aktiviti

Daripada susunan aktiviti PdP dan pentaksiran dalam slot dan harian, terdapat aktiviti yang dijalankan secara individu, kumpulan dan kelas. Melalui pemerhatian, jelas berlaku pementakan dalam kemahiran berfikir daripada aras rendah kepada aras tinggi dalam

ketiga-tiga domain kognitif, domain psikomotor dan domain afektif. Peningkatan tersebut disusun oleh guru supaya murid dapat membuat perkaitan antara perkara yang telah ada dalam pengetahuan sedia ada dengan pengetahuan baharu yang bakal dipelajari. Setelah kemahiran baharu dikuasai, aktiviti akan menggunakan kemahiran baharu tersebut untuk meningkatkan lagi keupayaan berfikir pada aras lebih tinggi. Murid melukis bahagian dalam sebuah almari yang lengkap dengan susunan pakaian dilipat dan pakaian digantung dengan menggunakan imaginasi, menunjukkan guru telah berjaya menerapkan kemahiran berfikir pada aras tinggi.

Aras aktiviti dan peluang pentaksiran formatif

Perancangan aktiviti bermula daripada aras yang mudah kepada peringkat yang lebih susah. Peringkat mudah seperti memperkenalkan baju, menunjukkan jenis-jenis baju dan mengeja. Selepas itu diikuti dengan aktiviti lipatan iaitu melipat pelbagai jenis pakaian termasuklah baju kurung, kebaya, seluar, kain batik, kain pelikat, *t-shirt*, baju punjabi, baju cheongsam, yang lebih besar. Kemudian melukis sebuah almari iaitu menghasilkan sebuah almari berdasarkan kreativiti murid-murid daripada apa yang mereka bayangkan ada dalam sebuah almari.

Dalam aktiviti di atas, peserta kajian telah melaksanakan aktiviti ini dengan baik. Namun begitu, walaupun langkah langkah yang diambil oleh guru dalam melaksanakan aktiviti adalah bersesuaian, murid hampir setiap masa memberi respon secara beramai ramai. Guru hanya mengarahkan murid untuk mengangkat tangan setelah mereka menjawab beramai ramai tetapi tidak serentak. Selepas itu, murid kembali menjawab secara beramai ramai dan guru tidak mengulangi arahan untuk murid mengangkat tangan sebelum menjawab.

Apabila murid menjawab secara beramai ramai, ia tidak membantu guru untuk melakukan pentaksiran formatif ke atas murid secara individu. Ini bermakna guru telah melepaskan peluang yang baik untuk merangkumkan pentaksiran formatif dalam proses pengajaran dan pembelajaran secara lebih berkesan.

Aras, Fokus dan Standard Pembelajaran

Penetapan aras bagi sesuatu aktiviti adalah berasaskan kepada aras dalam standard pembelajaran, kebolehan murid dan objektif tugas. Pemilihan aras juga amat berkait rapat dengan fokus, standard kandungan dan standard pembelajaran yang dipilih. Standard pembelajaran dalam keenam-enam tunjang pembelajaran, modul asas dan modul bertema melalui analisis dokumen KSPK menunjukkan wujudnya kepelbagaian aras dalam ketiga-tiga domain kognitif, psikomotor dan afektif. Sebagai contoh, Tunjang Komunikasi Bahasa Malaysia dalam domain kognitif mengandungi tiga aras iaitu aras pengetahuan, aras kemahiran, dan aras aplikasi. Aras pengetahuan

merangkumi aspek aspek seperti mendengar, mengecam, membezakan, mendengar dan memberi respons, mengenal perkataan dan bunyi, berbual menggunakan ayat yang mudah, berinteraksi dengan sopan, menyatakan permintaan, memberikan arahan, dan menamakan objek. Aras kemahiran pula meliputi aspek aspek seperti mengemukakan soalan, mengenal pasti, menceritakan perkara yang didengar, dan mengenal tanda bacaan dalam ayat. Aras aplikasi lebih berkait dengan aspek aspek seperti bercerita secara lakonan dan bercerita melalui tulisan atau lukisan.

Dalam tunjang fizikal dan estetika pula tumpuan diberi pada aras sintesis seperti menceritakan hasil kerja sendiri; aras analisis seperti menjalankan aktiviti menyelesaikan masalah harian; dan aras penilaian seperti menghasilkan karya, corak dan rekaan ikut kreativiti sendiri, dan menghasilkan binaan dan kraf (KPM, 2010; KPM, 2016a, 2016b).

Dalam domain afektif, perhatian diberi pada beberapa aspek termasuk kesedaran seperti menceritakan pengalaman pelbagai emosi seperti marah, sedih, takut dan gembira; penerimaan seperti meluahkan dan menyatakan perasaan sendiri; aras bertindak balas seperti mengawal emosi dalam situasi yang tidak menyenangkan; penilaian seperti berkomunikasi dengan cara sopan; aorganisasi dan konseptual seperti berkongsi idea, barangan dan peralatan; dan aspek aspek lain seperti menepati masa dan janji dan menyelesaikan konflik (KPM, 2010).

Kepelbagaian aras dalam domain psikomotor termasuklah aspek aspek peniruan seperti menggunakan jari untuk memintal, merenjis, menjentik, memulas, mengikat, dan mengunting; aspek memanipulasi seperti menggerakkan badan secara kreatif mengikut muzik menggunakan alat seperti reben, gelung rotan dan tali; aspek ketepatan seperti mengambil bahagian dalam tarian; dan aspek kesedaran seperti mengamalkan sikap asertif bila berhadapan situasi tidak selamat (KPM, 2010).

Dalam aktiviti yang dijalankan oleh peserta kajian di atas, penentuan aras adalah bersesuaian dengan focus dan standard pembelajaran. Umpamanya bagi standard pembelajaran membuat corak dan rekaan mengikut kreativiti sendiri melalui pelbagai teknik adalah pada aras penilaian, digabungkan dengan kemahiran murid yang telah cekap melukis untuk menghasilkan lukisan sebuah almari yang turut mengandungi pakaian yang dilipat dan pakaian yang digantung. Aktiviti melipat pelbagai jenis pakaian pula bertujuan melatih kemahiran motor halus. Semua murid menjalani aktiviti melipat, menggunakan pengetahuan sedia ada mereka yang diperolehi melalui pemerhatian bagaimana ahli keluarga melakukan proses melipat pakaian. Murid melakukan peniruan, penggunaan dan ketepatan dalam domain psikomotor. Malahan dalam aktiviti ini terdapat beberapa orang murid menunjukkan kecekapan melipat kain batik, melipat seluar dan baju t-shirt dengan cekap menunjukkan mereka telah menguasai kemahiran pada tahap naturalisasi.

Walau bagaimanapun, aktiviti penyoalan lisan yang dijalankan boleh ditambah baik dengan mengemukakan lebih banyak soalan terbuka dalam pelbagai aras yang dikemukakan dalam bahasa yang mudah difahami dan dijawab oleh murid berdasarkan pengetahuan mereka. Kebanyakan soalan dikemukakan adalah jenis soalan tertutup yang hanya memerlukan murid memberi jawapan sekadar 'ya', 'tidak', menggeleng atau mengangguk, dan menyatakan 'saya' atau sekadar mengangkat tangan. Ini adalah situasi yang tidak menggalakkan murid-murid berfikir dengan mendalam. Soalan soalan yang diutarakan haruslah lebih membantu dalam mengembangkan keupayaan murid berfikir dengan lebih mendalam.

KESIMPULAN

Kajian ini membincangkan pelaksanaan kemahiran berfikir aras tinggi dalam pentaksiran formatif di dalam bilik darjah prasekolah dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Dapatan kajian menjelaskan masih terdapat kelompongan yang boleh dibaiki dan dipertingkatkan dalam menerapkan kemahiran berfikir aras tinggi dalam domain kognitif, afektif, psikomotor dan kemahiran berbahasa. Guru prasekolah mempunyai kemahiran dalam melaksanakan pentaksiran formatif dan peluang yang banyak untuk melatih murid-murid dalam menguasai kemahiran berfikir pada aras tinggi. Memandangkan Kurikulum Standard Prasekolah Kebangsaan dibentuk berdasarkan pemingkatan aras dalam semua domain, tidak sepatutnya timbul situasi di mana guru tidak mengajar kemahiran berfikir dalam kalangan murid prasekolah. walau bagaimanapun, kemahiran guru prasekolah membentuk aktiviti pelbagai aras, dan aras tinggi perlu di pertingkatkan lagi. Ini adalah kerana aktiviti pentaksiran formatif yang dijalankan perlu benar-benar mampu membantu meningkatkan kemahiran berfikir aras tinggi agar dapat meningkatkan pencapaian pembelajaran mereka.

Bagi merealisasikan elemen kemahiran berfikir aras tinggi dalam pelaksanaan pentaksiran formatif, kajian-kajian seterusnya perlu dilakukan untuk meneliti keperluan melatih guru-guru prasekolah supaya mempunyai kemahiran membentuk aktiviti pentaksiran formatif pada aras tinggi. Begitu juga, kajian-kajian perlu dijalankan untuk membentuk kerangka latihan atau program pembangunan profesionalisme untuk guru-guru prasekolah supaya mereka berkemahiran membina aktiviti pentaksiran formatif pada aras tinggi. Penyelidikan perlu dijalankan supaya hasilnya dapat membentuk garis panduan dalam membentuk modul atau buku aktiviti kemahiran berfikir aras tinggi dalam amalan pentaksiran formatif dan dapat dijadikan rujukan dan panduan guru-guru prasekolah KPM, KEMAS, PERPADUAN dan tadika swasta. Sebagai rumusan, penyelidikan merupakan langkah terbaik yang perlu diambil bagi memastikan aspek berfikir aras tinggi diaplikasikan dalam pelaksanaan pentaksiran formatif dalam bilik darjah. Usaha perlu digembeling untuk memberi latihan serta mewujudkan kefahaman yang lebih baik dalam kalangan

guru berkaitan kepentingan kemahiran berfikir aras tinggi dalam amalan pentaksiran formatif untuk membantu kanak-kanak menghadapi cabaran kehidupan mereka di masa hadapan.

RUJUKAN

- Abd. Murad Salleh. (2003). Proses Penganalisan Data Kajian Kes Secara Kualitatif. Kertas kerja yang dibentangkan dalam Seminar Penyelidikan Kualitatif: Teori dan Praktis. Universiti Malaya: Kuala Lumpur.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998a). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*. 5 (1), 7-74.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998b). Inside the Black Box: Raising Standards Through Classroom Assessment, London: School of Education, King College.
- Bloom, B. S., & Krathwohl, D. R. (1984). *Taxonomy of Educational Objectives Book 1: Cognitive Domain*. New York: Longman.
- Brassad, M. R., & Boehm, A. E. (2012). *Preschool Assessment: Principles and Practices*. New York: The Guilford Press.
- Brookhart S. M. (2007). Expending views about formative classroom assessment: a review of the literature. Dalam McMillan J. H (Eds.). *Formative Classroom Assessment: Theory into Practice*, 43-62. New York. Teachers College Press.
- Dave, R. H. (1975). *Developing and Writing Behavioral Objectives*. Tucson: Educational Innovators Press.
- Fisher, D., & Frey, N. (2009). Feed Up, Back, Forward. *Educational Leadership*, 67 (3), 20-25.
- Fisher, D., & Frey, N. (2014). *Checking For Understanding: Formative Assessment Techniques for Your Classroom* (2nd ed.). USA: ASCD.
- Ghazali, M. (1998). *An investigation of teachers' questions and task to develop reading comprehension: the application of the COGAFF taxonomy in developing critical thinking in Malaysia*. Unpublished doctoral dissertation. University of Leicester, UK.
- Habsah Hussin. (2006). Dimentions of Questioning: A qualitative study of current classroom practice in Malaysia. *TESL-EJ*. 10 (2), 1 - 18.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Mohd Hazim Mokhtar. (2003). Pentaksiran Berasaskan Elemen: Perealisasikan Pentaksiran Merujuk Kriteria. *Kertas Kerja yang dibentangkan dalam seminar Pentaksiran Pendidikan Kebangsaan*. Lembaga Peperiksaan Malaysia dan Kementerian Pendidikan Malaysia: Kuala Lumpur.
- Othman Lebar. (2009). *Penyelidikan Kualitatif: Pengenalan kepada Teori dan Metod*. Penerbitan Universiti Pendidikan Sultan Idris: Tanjung Malim.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks. Sage Publication.
- Phillips, J. A. (1997). *Pengajaran kemahiran berfikir: teori dan amalan*. Kuala Lumpur. Utusan Publications.

- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2016a). *Buku panduan pentaksiran*. Institut Pendidikan Guru Malaysia. Cyberjaya.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2016b). *Kurikulum Standard Prasekolah Kebangsaan*. Bahagian Pembangunan Kurikulum. Putrajaya.
- Kementerian Pendidikan Malaysia (2012). *Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2035: Ringkasan Eksklusif*. Putrajaya.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2010). *Kurikulum Standard Prasekolah Kebangsaan*. Bahagian Perkembangan Kurikulum. Putrajaya.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2006). *Huraian Kurikulum Standard Prasekolah Kebangsaan*. Bahagian Perkembangan Kurikulum. Putrajaya.
- Krathwohl, D.R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: an overview. *Theory Into Practice*. 41 (4), 212-218.
- Krathwohl, D.R., Bloom, B.S., & Masia, B.B. (1964). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook II: The affective domain. New York: David McKay
- S. Supramani. 2006. Penyoalan guru: pemangkin aras tinggi pemikiran murid. *Jurnal Pendidikan Universiti Malaya*, 26 (1), 225-246.
- Suzana Abd Mutalib. (2015). *Penilaian Pelaksanaan Pentaksiran Formatif Di Prasekolah Kementerian Pendidikan Malaysia*. (Tesis Ijazah kedoktoran yang tidak diterbitkan). Fakulti Pendidikan Universiti Kebangsaan Malaysia. Bangi
- Suzana Abd Mutalib & Rajmah Othman (2017). *Elemen KBAT dalam Tunjang Perkembangan Fizikal dan Estetika: Analisis KSPK*. Kertas seminar yang dibentangkan dalam International Conference on Global Education V. Universiti Ekasakti, Padang: Indonesia.
- Suzana Abd Mutalib, Rajmah Othman & Hamidah Abdul Hamid. (2016). *Elemen KBAT dalam Tunjang Kerohanian, Sikap dan Nilai – Pendidikan Islam: Analisis KSPK*. Kertas seminar yang dibentangkan dalam Persidangan Antarabangsa Pendidikan Islam. Institut Pendidikan Guru Kampus Tun Abdul Razak. Sarawak.
- Suzana Abd Mutalib & Jamil Ahmad. (2012a). Penggunaan teknik pentaksiran formatif dalam subjek bahasa melayu darjah satu: kajian kes. *Jurnal Pendidikan Bahasa Melayu (MyLEJ)*, 2 (1), 17-30.
- Suzana Abd Mutalib & Jamil Ahmad. (2012b). Kepelbagaian aras soalan lisan pentaksiran formatif bagi subjek geografi. *Jurnal Teknologi*, 59 (3), 103-108.
- Wortham, S.C. (2015). *Assessment in Early Childhood Education* (7th Ed). New York: Prentice Hall.
- Yee, M. H., Jailani Md Yunos, Razali Hassan, Mimi Mohaffyza Mohamad, Widad Othman & Tee. T. K, (2013). Contributing factors towards difficulties in generating ideas among technical students. *Jurnal of Technical education and Training (JTET)*, 5 (1), 14-27.
- Yin R. K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods* (3rd ed), Thousand Oaks: Sage Publication.
- Zamri Mahamod & Nor Razah Lim. (2011). Kepelbagaian Kaedah Penyoalan Lisan dalam Pengajaran Guru Bahasa Melayu: Kaedah Pemerhatian. *Jurnal Pendidikan Bahasa Melayu*, 1 (1), 51-65.